

בדין מילת גרים

עם זרם העלייה שזכינו בחסדי השי"ת אחרי קום מדינת ישראל, נתקלים
אנו לצערנו בזוגות נשואי תערובות שאף הם באו ארצה עם „עשרה יוחסין“
שעלו. ובעיית גיורם מעוררת שאלות רבות בהלכה. נוסף להבעיה העיקרית
אם בכלל אפשר לקבלם כגרים היות שספק גדול אם לבם לשמים וכוונתם
לקבלת עול תורה ומצוות היא בכנות, דבר המעכב את גרותם. כן ישנן
כמה בעיות בקשר לבניהם. ואתעכב כאן על אחת מהן. והיא: בהולד ילד
לאם נכריה הנשואה ליהודי שהילד הנולד הנהו נכרי כאמו. וקורה שמלים
אותו מבלי להודיע למוהל שהתינוק הוא נכרי ושצריך המוהל לכוון למול
לשם גרות. ומכיון שחושב את התינוק כיהודי מל אותו לשם מצות מילה
כשאר ילדי ישראל. ונסתפקו אם צריך הטפת דם ברית כדין גר שמלוהו
כשהיה נכרי במבואר ביו"ד סימן רס"ח, או שנאמר דכיון שנימול לשם מצות
מילה הוי נימול כדין וא"צ הטפת דם ברית לשם גרות — אם המילה היתה
במעמד שלשה כדין בית דין — וסגי ליה עתה בטבילה שנטבול אותו ברצון
אביו.

א) לכאורה יש להוכיח דאין צריך מילה לשם גרות ואף אם מל לשם
מצות מילה הוי גר. מהא דאמרו ביבמות מ"ה ב. ההוא דהו קרו ליה בר
ארמייתא אמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה. ההוא דהו קרו ליה בר ארמאה
אמר ריב"ל מי לא טבל לקריו. וע"ש בתוס' ותוספות ישנים שם, ובראשונים.
ושיטת רש"י מבוארת במאירי שם „דכיון שראינהו טובל לשם מצוה בודאי
כ"ש שדעתו לטבילה דהיינו טבילת הגרות. זה שאמרו בתלמוד המערב
(ירושלמי קידושין פ"ג הי"ד) גר שמל ולא טבל כשר אין לך גר שלא טבל
לקריו (ואמנם הרמב"ם פ"ג מאיסורי ביאה ה"ט מפרש אחרת וע"ע בחידושי
הרמב"ן שם).

וא"כ הלא הדברים ק"ו ומה טבילה שהיא עיקר הגרות (— כאשר
יבואר בעז"ה בהמשך דברינו —) סגי בכוננת מצות טבילה. והווי ככווננת גרות
כ"ש במילה כשמכוין לשם מצות מילה ולהכנס בבריתו של א"א ע"ה דבודאי
סגי בזה ואין צריך כווננת גרות דוקא. ודי בכווננת לשם מצות מילה שכוון
המוהל או בעת מילתו.

אמנם זה אינו ואדרבא מדברי המאירי משמע דטבילה לשם טהרת נדה
או קרי לא מהני לגרות. אלא דבודאי „כ"ש שדעתו לטבילה דהיינו לגרות“
וא"כ אם ברור לנו שלא כוון לגרות אלא לשם מצות מילה — שהרי לא

ידע שהילד צריך גרות — אי"כ לא עלתה לו כוונת מצות מילה אלא צריך עוד הטפת דם ברית לשם גרות. אכן יש לחזיח מכאן שאם מלו גוי גדול לשם גרות אלא שהמוהל כיון למצות מילה ולא לגרות אי"כ קבלת מצוה זו ע"י הגר הוי קבלת מצוות וכ"ש שדעתו לשם גרות. כמו דמהני הטפילה לטהרת נדה וקרי לטבילת גרות דאמרינן דדעתו גם לגרות ה"נ במילה. אלא שבמילת גר קטן שהוא בעצמו אינו בר כוונה. אלא שבעלמא גר קטן כשנימול מכוונים עליו אביו או בי"ד שיכנס לכלל ישראל וא"כ בנדוננו שחשבוהו לישראל גמור ולא כווננו כלל לשם גרות אין תועיל מילה זו לשם גרות, (עיין דג"מ יו"ד רס"ח ס"ג).

ב) ולכאורה הדברים מבוארים להדיא ברמב"ם שכתב בהלכות מילה פ"ג ה"ו: „גר שמל קודם שנתגייר, וקטן שנולד כשהוא מהול כשמטיפין ממנו דם ברית אין צריכים ברכה" וכתב ע"ז הכ"מ „טעם קטן שנולד כשהוא מהול דכיוון דטעמא דצריך להטיף ממנו דם ברית משום דהיישנין שמא ערלה כבושה היא כמש"כ בפ"א מהלכות אלו אין מברכין על הספק. וסובר רבינו דגר שנתגייר כשהוא מהול לא עדיף מקטן שנולד כשהוא מהול. וכשם שאין מברכין על קטן שנולד מהול כך אין מברכין על גר שנתגייר כשהוא מהול."

וצ"ב דמה ראייה מקטן שנולד כשהוא מהול שאין מברכין כשמטיפין דם ברית שהוא משום ספק ערלה כבושה. ומכיוון דהוי רק ספק אין מברכין עליו דספק ברכות להקל. משא"כ בגר שמל קודם שנתגייר שלא קיים המצוה והחיוב להטיף דם ברית הוא מטעם ודאי ולא משום ספק למה לא יברך.

וכבר עמד בזה הרמב"ן בחידושו לשבת והובא בר"ן פרק ר' אליעזר דמילה ז"ל אבל לענין ברכה בגר או בעבד שנתגייר כשהוא מהול כתב הרמב"ן ז"ל דבכה"ג כולו מודו שמברך אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להטיף דם ברית מן הגרים או מן העבדים. שאין הטפה זו מספק אלא ודאי שאנו חייבים להטיף ממנו דם ברית להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. ובה זכנסים תחת כנפי השכינה. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק שלישי מהלכות מילה גר שמל קודם שנתגייר וקטן שנולד מהול כשמטיפין מהם דם ברית אין צריכין ברכה. ולא ידעתי למה אמר בגר שמל קודם שנתגייר שאינו צריך ברכה. זאפשר הרפוי מרפיא בידיה ז"ל, בגר שנתגייר כשהוא מהול אם צריך להטיף ממנו דם ברית אם לא, ולפיכך פסק שמטיפין ואין מברכין עכ"ל (הר"ן).

והנראה בביאור דברי הרמב"ם הנ"ל. עפ"י מש"כ בפ"ג מהלכות מילה ה"ז „עכו"ם שצריך לחתוך ערלתו מפני מכה או מפני שחין שנולד בו היה אסור לישראל לחתוך לו אותה. שהעכו"ם אין מעלין אותם מידי מיתה ולא ימורדין אותן אליה אע"פ שנעשית מצוה ברפואה זו שהרי לא נתכוון למצוה. לפיכך אם נתכוון העכו"ם למילה מותר לישראל למול אותו. סיום דברי הרמב"ם אלו סתומים דאם נתכוון העכו"ם למילה היינו שרוצה להתגייר — עיין כ"מ שכנראה מפרש כן — אי"כ לא רק שמותר לישראל למול אותו אלא שמצוה למול ומברכין על כך. ואם אינו מתגייר מה כוונה למילה שייך בעכו"ם. אמנם כבר ביאר דברי הרמב"ם מרן הגרא"י קוק זצ"ל (בספרו דעת כהן סימן קמ"ט) שהרמב"ם אזיל בה לטעמיה שכתב בפ"ו ממלכים ה"י „בן נח

שרצה לעשות מצוה משאר מצות התורה כדי לקבל שכר אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה ונראה שגם מילה הוא בכלל זה שלא הוציא הרמב"ם מכלל היתר של בן נח לעשות מצוה כי אם תלמוד תורה ושבת. אבל אם רצה לקיים איזה מצוה שהיא בין שהיא בין אדם למקום בין שהיא בין אדם לחברו, אע"פ שאינו מצווה בה כדי לקבל שכר אין למנוע ממנו. ומותר בשביל כך ישראל למול אותו.

וכן ביאר דברי הרמב"ם הגאב"ד דערלוי הגר"ש סופר זצ"ל הובא בהערות למאירי עבודה זרה עמוד 62. ותורת אמת היתה בפיהם שכן השיב הרמב"ם בתשובותיו (הוצאת רמב"ם אל המקורות סימן צ"ז והוצאת פריימן סימן קנ"ד) לתלמידו רבי אפרים ששאלו אם יכול ישראל לעשות פריעה לעכו"ם, והשיב הרמב"ם, "מותר לישראל לעשות פריעה לעכו"ם רוצה לומר אם העכו"ם חתך הערלה ואז נבהל יכול ישראל לגומר דהא העכו"ם שעשה מצוה נותנין לו שכר מצוה אך אינו כמו שהוא מצווה הא מיהא שכר מצוה בידו — ומה שאמרה הברייתא ישראל מל את הגוי לשם גר — ביאר הש"ס שמה שאמר לשם גר לא למעוטי מילה, אלא למעוטי מוראנה דהיינו אם יצא לו חולי או תולעת בראש הערלה אינו יכול הישראל לחתוך הערלה כדי שיבריא, כי אין בחיתוכה שום מצוה אלא רצונו להתרפא. לזה פירש הש"ס שאין כונתו לשם גר לאפוקי מילה. — וכל הבא למול ולהפרע לשם מצוה יכולים אנו למולו כדת מה לעשות". עכ"ל. הרי שביאר הרמב"ם עצמו דאם כוון העכו"ם למצוה ולהשאר עכו"ם כדי שיקבל עליו שכר מצות מילה מותר לישראל למול אותו. ואתפלא על הגאון רי"ש נטנוון זצ"ל שכתב לדבר פשוט בספרו דברי שאול מגילה ט"ז דאסור למול את הגוי לשם מצות מילה וצ"ק להא דע"ז כ"ו ושם מדובר במל לשם רפואת הגוי וצ"ע כנ"ל.

ומעתה נראה דנהי דגוי שנמול לשם רפואה ואח"כ בא להתגייר צריך הטפת דם ברית ומברכין או אשר קדשנו ב"ו להטיף דם ברית מן הגרים. כיון שהטפת דם ברית זה הוא מטעם ודאי. אבל אם גוי נמול בהיותו גוי לשם קיום מצות מילה, יל"ע דאם נתגייר אח"כ י"ל דאינו צריך להטיף ממנו דם ברית כיון שמל עצמו לשם מצוה, ואין צריך להיות דוקא לשם מצות גרות. או י"ל דכיון שמל עצמו בהיותו גוי, צריך עתה בהכנסו לכלל קדושת ישראל הטפת דם ברית (ואינו ענין להא דקיים מצוה בהיותו פטור מן הדבר דר"ה דף כ"ח ועיקר מניח מצוה א' בהא דהיו לו בנים בגיותו ואבמ"ל). ולכן שפיר פסק הרמב"ם שצריך להטיף ממנו דם ברית, אבל אין מברכין על זה. וכמו שכתב הרמב"ן בדעתו דרפוי רפיא בידיה. ולפיכך פסק דמטיפין דם ברית ואין מברכין (אלא די"ל דהרמב"ם מיירי במל שלא לשם מצות מילה משא"כ בנד"ז).¹

ובזה יתבאר בעד"ה דעת הר"ש הובא ברא"ש שבת פ"ט סימן ה. — שהרא"ש הביא שם דעת הבה"ג דקטן שנולד מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית, ובגר (שנתגייר כשהוא מהול) צריך. וכתב הרא"ש בטעמו דגר כיון שחיתה לו ערלה דין הוא שצריך הטפה יותר מקטן שלא היתה לו ערלה. והקשה הר"ש ז"ל דא"כ קטן שנימול תוך שמונה יהיה צריך הטפה כיון שהיתה לו ערלה

זנימול שלא בזמנו. ואינו כן מדאמר בשלהי פרקין דהיכא דקדם ומל של שבת בערב שבת שלא ניתנה שבת לדחות ע"ש.

והנה הב"י (יו"ד סימן רס"ג) הבין בדברי הר"ש דקטן שנימול תוך שמונה יצא ידי מילה בדיעבד, ולכן אין צריך להטיף דם ברית. ועיין שאגת אריה סימן נ"ד שפירש אחרת בדעת הר"ש.

ודברי הר"ש צריכים ביאור דמה מדמה דין קטן שנימול תוך שמונה לגר שנתגייר כשהוא מהול, דכמו שגר צריך הטפת דם ברית לגרות כן יצטרך קטן שנימול תוך שמונה. והא לא דמי כלל להדדי. דגר שנתגייר כשהוא מהול הרי לא קיים מצות מילה כלל לכך צריך הטפת דם ברית. משא"כ בקטן שנימול תוך שמונה שלדעת הר"ש קיים המצוה. ולכן י"ל דאין צריך הטפת דם ברית. ואיך למד הר"ש מדברי הבה"ג דכמו שגר שנתגייר מהול צריך הטפה כך נימול תוך שמונה צריך הטפה.

ולדברינו יתבאר היטב דגם הבה"ג מדבר בגר שנתגייר כשהוא מהול היינו שנימול לשם מצות מילה אלא שלא נימול לשם גירות, ובזה ס"ל להבה"ג דאע"ג שכבר קיים מצות מילה בהיותו גוי מ"מ צריך עתה הטפת דם ברית לשם גרות וכמו שבארנו בדעת הרמב"ם (ויתכן שדברי הבה"ג אלו הם מקור דברי הרמב"ם). ולכן שפיר מקשה הר"ש שגם קטן שנימול תוך שמונה דס"ל להר"ש דיצא בדיעבד יצטרך הטפת דם ברית. דדמי לגר שנימול בהיותו גוי לשם מצות מילה דצריך הטפת דם ברית לגרות. הי"נ תוך שמונה שנימול למצוה ויצא יצטרך הטפת דם ברית (יעויין תוס' ותו"י יבמות מ"ו ב' 2).

עלה בידינו לברר בעז"ה דגוי שנימול לשם מצות מילה לקבל שכר ע"ז אלא שלא כוון לשם גרות ולהכנס לכלל ישראל צריך הטפת דם ברית מספק. אבל עדיין אין מכאן הוכחה לנדונו בגוי קטן שנימול לשם יהדות כתינוק ישראל אלא שלא כוון לשם גרות, דבזה י"ל דסגי במילה לשם יהדות וא"צ כוונה מיוחדת לגרות ואין צריך הטפת ד"ב לפני הטבילה לשם גרות.

ג) ויש לעיין אם אינו מחויב בהטפת דם בוית אם אפשר להחמיר ולחייבו בזה. כי הרי חומרא זו כרוכה באיסור דלא יוסיף להכותו. שהיא אזהרה שלא לחבול שלא במקום מצוה. ובשלמא בספק ערלה כבושה שמטיפין ממנו דם ברית היינו משום דהוי ספיקא דאורייתא אם קיים המצוה ומחוייב מה"ת מספיקא בהטפת ד"ב ואין כאן לתא דלא יוסיף להכותו דכן הוא מצות מילה. דלשיטת כמה ראשונים הטפת ד"ב בספק ערלה כבושה הוא מה"ת. משא"כ בנד"ד שאם אין שום חיוב בהטפת דם ברית כשנמול כדין הרי חבלה זו שלא במקום מצוה הוא, וקאי עליה בבל תוסיף להכותו.

ועל פי דברים אלו אמרתי לישוב שיטת הרמב"ם דהנה הטור יו"ד סימן רס"ד כתב: המל כל זמן שמתעסק במילה חוזר בין על ציצין המעכבין ובין על ציצין שאינן מעכבין, פירש ממנה אינו חוזר אלא על המעכבין ואין צריך לחזור על שאינם מעכבין. פירוש דמיירי בשבת שאז חוזר על ציצין המעכבין אבל אינו חוזר על שאינן מעכבין אבל בחול חוזר על הכל בין ציצין המעכבין בין שאינן מעכבין.

והרמב"ם בס"ב מהלכות מילה כתב: המל כל זמן שעוסק במילת חוזר

בין על ציצין שמעכבין בין על שאינן מעכבין. פירש, על ציצין מעכבין חוזר על ציצין שאינן מעכבין אינו חוזר. ואח"כ כתב עושיין כל צרכי המילה בשבת מוהלין ופורעין ומוצצין וחוזר על ציצין המעכבין אע"פ שפירש ועל ציצין שאינן מעכבין כל זמן שלא פירש. ומשמע דרישא בחול מיירי וקמ"ל דאפילו בחול אין צריך לחזור על ציצין שאינן מעכבין לאחר שפירש ודלא כדעת הטור. כן הבין הב"י ביו"ד שם בדעת הרמב"ם. (אלא שבכסף משנה שם פירש עוד דהרישא חסיפא הכל לענין שבת מיירי. ולא משמע כן לשון הרמב"ם). ונחלקו בפירוש הסוגיא דשבת קל"ג. ותמהו על הרמב"ם דלמה לא יתחייב בחול לחזור על ציצין שאינם מעכבין משום זה אלי ואנוהו המבואר בסוגיא דשבת שם. ועיי' שאגת אריה סימן נ' ונ"א ובית הלוי ח"ב סימן מ"ז. ובפרי יצחק ח"ב סימן ל'. ולפי דרכנו הנ"ל י"ל בדעת הרמב"ם דכל זמן שלא פירש והוא עוסק בעשית המצוה בודאי מחויב לחזור גם על ציצין שאינן מעכבין משום זה אלי ואנוהו. והיינו בהידור מצות מילה. אבל כשפירש וכבר קיים המצוה אסור לחזור ולחתוך שאינם מעכבים ולחבול בנימול משום הידור מצוה דמכיון שכבר יצא ידי חובת מילה שוב אסור לחבול משום לאו דלא יוסיף להכותו. כשם שאסור גם להטור לחזור בשבת על ציצין שאינן מעכבים כשפירש משום איסור שבת. דאסור לחלל שבת משום הידור מצות מילה כן אסור בחול כשפירש לחתוך את הציצין שאינן מעכבין משום איסור דלא יוסיף להכותו כדי לקיים הידור מצות מילה. וראיתי שכוונתי בזה בעזה"י להגאון ר' מאיר מיכל זצ"ל בסוף ספרו המאיר לעולם ח"א (דף נ"ז מדפי הספר) וכן הביא הכלי חמדה פרשת תזריע מתידושי ח"ס שבת שם. ובדעת הטור דבחול מחויב לחזור ולמול הציצין שאינם מעכבין צ"ל דס"ל שעושה החבלה מדעתו ומרצונו אין בזה איסור דלא יוסיף להכותו. (ובדבר זה נחלקו רבותינו הראשונים. עיי' בשו"ת ר"י אבן מיגאש סימן קפ"ו וז"ל "והתורה לא חתירה לאדם שיצער עצמו ואין הפרש בין מי שמצער נפשו או מי שמצער חברו. ולסבה זו אין אדם חייב במת שמודה על עצמו במה שהוא חייב מיתה או מלקות כמי שהוא חייב במה שמודה על עצמו בממוץ". וע"ע בשו"ת הרלב"ח קונטרס הסמיכה במש"כ בדברי הרמב"ם רפ"ה מחובל דרך דרך נציון עובר. ה"ד הגאון רי"פ בביאורו לרס"ג ח"ב ל"ת מ"ז מ"ח וראה מש"כ בזה הגר"א"י אונטרמן שליט"א בספרו שבט מיהודה שער א' פט"ו. והגרש"י זווין שליט"א ב"לאור ההלכה" משפט שיילוק. ואכמ"ל).

ואין להקשות ע"ז מדברי הרמב"ן בח"י לשבת (הובא לעיל) שכתב בדעת הרמב"ם דגרי שמל קודם שנתגייר כשמטיפין ממנו דם ברית אין צריך ברכה משום דרפוי מרפיא בידיה ולכן מטיפין דם ברית ואין מברכין. הרי שתפס בדעת הרמב"ם דמספק מחויב להתמיר ולהטיף ד"ב. דנראה פשוט לחלק ביניהם דהתם כיון שאצו מסופקים אם חייב להטיף ד"ב הרי חובת מילה עליו מספק ומשום הכי אין כאן חשש איסור דלא יוסיף להכותו. משא"כ כשקיים כבר המצוה רק שיש עליו הידור מצוה לחתוך את הציצין שאינם מעכבין את המילה שנסארו בזה שפיר י"ל דכל שקיים את המצוה אסור לחבול בעצמו ולחתוך הציצין שאינם מעכבין את המצות מילה רק משום הידור מצוה לחוד. (ומקור לדברי הרמב"ם הוא מהירושלמי סוף פי"ט משבת עיי' בגליון הש"ס שם, ובישוב דעת הטור

ציין בהגהת הגרמ"י לספר העיטור הל' מילה שער שלישי אות מ'). ומתבאר מטוגיא דיבמות מ"ז, ב' דגם במילת גר אינו חוזר על ציצין שאינו מעכבין. וצ"ל אף שעדיין אינו כישראל גמור כל שלא טבל מ"מ אסור לחבול בו. ולכן אינו חוזר על הציצין שאינו מעכבין את המילה כמו שאינו חוזר בתינוק ישראל³).

אכן זהו רק בתינוק ישראל או גר שנתיייר ומל ולא טבל. אבל בנדר' בתינוק גוי שנמול למצות מילה ולא לשם גירות דאם נצטרך להטיף דם ברית לחומרא י"ל דאין כאן איסור לא יוסיף להכותו, ומותר להחמיר ולהטיף דם ברית משני טעמים: אחד, מכיון שעושה כן לפי ההלכה מפני שרוצה להחמיר הוי כחובל לצורך ואין כאן לא יוסיף. זאת ועוד, דכיון דאנו דנין גם על המילה אם קיים כשמל שלא לשם גרות ויתכן שהוא עדיין לא נימול. והוי כגוי שלא מל ולא טבל. דאין עליו איסור לחבול בעצמו. ושפיר מותר לו להטיף דם ברית לחומרא ויהיה מילה כדין וכהלכה לשם גרות.

וכעין זה ראיתי להגאון בעל ההפלאה שכתב בספרו פנים יפות פרשת צצבים על הפסוק מחוטב עציך עד שואב מימך, וז"ל: לכאורה אינו מובן דלא הל"ל אלא מחוטב עציך ושואב מימך נראה מזה שהיה הפרש בין חגרים כדאמרינן ביבמות ע"ט דגזר עליהם עבודת במזבח ולעדה כדאיתא בספר יהושע. נראה שהחשובים שבהם היו למזבח היינו חוטבי עצים למערכה שהוא עבודה משובחת לשמים שהרי בזמן המקדש ה"י עושין להם יו"ט ביום שהביאו עצים למערכה, והגרים הגרורים היו שואבי מים לעדה כי אין מים לצורך הזבח כלל. גם לכאורה יפלא איך קיבל משה גרים כיון דקי"ל דאינו גר עד שימול ויטבול. ובמדבר לא מלו א"כ נכרים היו וצ"ל שהיו גרים גרורים שהבטיחו למול כשיבואו לא"י. אך י"ל אף שישראל לא מלו מפני חשש סכנת נפשות שלא נשבה להם רוח צפוני. אך דדבר רחוק הוא שלא יתרבה [צ"ל יתרפא] בשביל זה אלא דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב ודוחה ספק פקוח נפש שבת וכל המצות מטעם שאמרו חז"ל מוטב שיחלל שבת אחת ולא יחלל שבתות הרבה, וזה שייך בישראל. אבל הנכרים שבאו להתגייר היו יכולים להכניס עצמן בספק סכנה כדי שיתגיירו ויקיימו כל המצוות. ואפשר שאותן שמלו נתן אותם לעבודת המזבח וחוטבי עצים למערכה. ואותם שלא מלו היו שואבי מים לעדה. והיינו דכתיב מחוטב עציך שהוא החשוב שבהם עד שואב מימך שהם הגרועים עכ"ד. הרי מבואר מדבריו דגוי שרוצה להתגייר מותר לו גם לסכן את נפשו ולמול גם במקום שהמילה היא בחזקת סכנה. דכל עוד שלא נתגייר אין עליו החיוב של וחי בהם. וכן אינו מוזהר על לא יוסיף להכותו.

אכן אתפלא על הגאון בעל ההפלאה שמשמע מדבריו דגם אותם שלא מלו הכניס משה רבינו כגרים ונתנם לשואבי מים. והלא אינו גר עד שימול ויטבול. וכל שאינו מל יהיה מאיזה טעם שיהיה, לו גם מטעם סכנה עדיין לא נכנס בקדושת ישראל, ואינו גר⁴). והערני הרב רי"מ פוזס שליט"א שכבר העיר כן הכלי חמדה בפרשת תזריע ע"ש. ומכבר הערותי מדברי הפנים יפות אלו על מש"כ מרן הגרא"י קוק זצ"ל בדעת פהן סימן ק"ג שדן בנכרי הרוצה להתגייר והרופאים אומרים שהמילה סכנה לו אם אפשר להכנס בקדושת ישראל בלא מילה

כ"א בטבילה, ומסיק לחומרא, וכן דן בזה הגאון ר"י רבינוביץ זצ"ל בספרו
זכר יצחק סימן ג' ע"ש ובסימן כ"ט, ל' וזה דלא כהפנים יפות הנ"ל, וקצרת
כי אכמ"ל:

(ד) ולכאורה יש להוכיח ספקנו מדברי הגאון רבי יעקב עמדין זצ"ל,
שכתב בספרו מגדל עוז ענין אריסות ועבדים (מ"ג עמוד שכ"ה) (פ) וז"ל:
מצות עשה על הרב למול עבדיו אחד עבד שנולד בבית ישראל ואחד שקנאר
מהעכרים, ואינם נימולים אלא ביום ויליד בית נמול לשמונה, ומקנת כסף
ביום שנלקח אפילו נולד בו ביום, ויש מקנת כסף נמול לשמונה ויליד בית
שנמול באותו יום, לקח שפחה לעובריה או שלקחה על מנת שלא להטבילה אע"פ
שנולד ברשותו ואפילו נתעברה בביתו נימול ביום שנולד, ואם טבלה אמו אחר
שילדה הרי זה נמול לשמונה ואם טבלה אמו אחר שנמול נ"ל דצריך להטיף
ממנו דם ברית ביום השמיני ללידתו עכ"ל. הרי שאע"פ שנמול לשם מצות מילה
מ"מ כיון שבינתים נתחדש עליו חיוב חדש בטבילת אמו צריך הטפת דם ברית,
ולפי"ז משמע לכאורה דה"ה בנדוננו צריך הטפת דם ברית כשנתגייר.

אמנם ברור מדברי הגר"י עמדין אינם שייכים לנד"ד כלל, דהתם כיון
שאמו לא היתה שפחה כנענית שהרי עדיין לא נטבלה לשפחות אין על הולד
דין של יליד בית אלא דין מקנת כסף, ולכן נימול ביום שנולד כמקנת כסף,
ואח"כ כשנטבלה אמו לשפחות נעשה או בטבילת אמו על הולד דין של יליד בית
שנימול לשמונה ולכן מטיפין ממנו דם ברית בשמיני, משא"כ בנדוננו שנימול
לשמיני כדין, ובכוונה לשם מצות מילה מאן לימא לן דצריך כוונה מיוחדת
לשם מצות מילת גרים, עד שנצטרך הטפת דם ברית לשם גרות אחרי שכבר
נימול לשם מצות מילה.

(ה) ונראה לפשוט שאלתנו — על פי שיטת הגאונים שטבילת עבד מגויר
לשם עבדות אין צריך בפני שלשה, וכמו שכתוב בשו"ת הגאונים שערי צדק
(כ"ו א' סימן כ"ב) וז"ל: „גר הוא שצריך שלשה כשמבקש להכנס תחת כנפי
השכינה ויוצא מגיותו לישראלית, אבל עבד אין צריך“ (ועיין רמב"ם הל' איסורי
ביאה פ"ג סוף הי"א, ובמ"מ שם והידושי הרמב"ן והמאירי יבמות מ"ה)
ולשיטתם כשמשחרר העבד נהי שטובל בפני שלשה דאז הוי כגרות זהויר
כישראל גמור, מ"מ הלא המילה לא היתה לשם גרות אלא לשם עבדות שהוא
במצות האדון, — ולכן דעת רבי יהודה ברצלוני שהאדון מברך על הטבילה
ולא העבד — וא"כ מילה בכוונה שכזו מועילה רק בתור עבד להחשב כעבד
ישראל ולהתחייב במצוות כאשה, אבל עתה כשנשתחרר ונכנס לקדושת כנסת
ישראל יצטרך הטפת דם ברית בכוונה לשם גירות, כשם שצריך טבילה אחרת
כשנשתחרר, נוסף על הטבילה שנטבל לשם עבדות, אלא ע"כ מוכח מזה שכיון
שנימול לשם מצות מילה כשנעשה עבד סגי בהכי זמועיל מילה זו גם כאשר
משתחרר ומתגייר ואין צריך הטפת דם ברית, ולפי זה הוא הדין והוא הטעם
בנדוננו כגוי קטן שנימול לשם מצות מילה כישראל די בזה, ולא צריך הטפת
דם ברית לשם גרות.

ולכאורה י"ל דדין מילת עבדים חלוק מדין טבילת עבדים, ונאמר דאף
לשיטת הגאונים הנ"ל דטבילת עבדים אין צריך להיות בפני שלשה היינו

משום דס"ל להגאונים בטבילת העבד הוא בעיקרו חלק מדרכי קנין העבדים שעל ידי טבילה זו נקנה העבד קנין הגוף להאדון. שהרי לפני הטבילה אין להאדון קנין הגוף בהעבד. ואף לאחר קנין כסף יכול האדון לומר לו "צא" ומשתחרר בכך, ואין צריך שטר שיחרור, וכמש"כ הרמב"ן והרשב"א ביבמות דף מ"ה דאי אמר לו קודם טבילה זיל לא צריך גט שיחרור דכל שאין לו בו קנין הגוף לא צריך גט שיחרור דהטבילה עושה אותו לעבד וכמו שאמרו בגמרא שם דקני ליה בכספא ובטבילה. וביאר המאירי שם (דף מ"ו עמוד 191) דהטבילה נוסף עליו קנין הגוף שנעשה הענין כאלו כבשו במלחמה ולכן כשמשחרר צריך טבילה לשם גירות דהטבילה הראשונה לשם עבדות אינו לשם הכנסתו תחת כנפי השכינה. וצריך עתה כשמשחרר טבילה לשם גירות ולכן גם שפחה כנענית כאשר משתחררת צריכה טבילה. כמבואר בתוס' יבמות מ"ז, ב' ד"ה גר. ובקידושין ס"ב, ב' ד"ה אלא. ואע"ג דגם שפחה כנענית מחויבת במצוות כאשר, ועתה בשחרורה לא נתוסף עליה שום חיובי מצוות. ואין בזה קבלת מצוות כישראלית, כי גם מקודם היתה חייבת באותם המצוות. מ"מ כאשר היא משתחררת צריכה טבילה שניה לשם גרות. דהטבילה הראשונה היתה רק לשם עבדות בתורת קנין, וזקוקה עתה לטבילה לשם גירות, ולהכנס בקדושת כנסת ישראל. ומכבר העירוטי על האבני גזר חיו"ד סימן ש"ג. שחידש שם דשפחה כנענית המשתחררת אינה צריכה טבילה כיון שלא מתחייבת עתה במצוות יתירות יתר ממה שנתחייבה בטבילתה לשם שפחה. וכתבתי דמלבד מה שהטבילה הראשונה היתה לשם קנין ועתה צריכה טבילה לשם גרות כנ"ל, בר מן דין, עצם הטבילה והגירות אינה קשורה כלל בהתחדשות תוספת מצוות. אלא שהטבילה היא להכנס בקדושת כנסת ישראל ועי"ז מותרת היא אח"ז להנשא לישראל. ראה מש"כ בזה בהערוטי ליקר תפארת הלכות עבדים (פ"ח ה"כ הערה 7 ופ"ט הכ"א הערה 5). והוה רק בענין טבילת העבד והשפחה. משא"כ לענין מילת העבד כיון שזה אינו שייך לגדרי הקנין, הרי שמילת עבדים הוא לשם קבלת מצוות והוי המילה לשם מצוות גירות ולכן בהשתחררו אין צריך הטפת דם ברית דהמילה לעבד גם היא כגרות.

ולהמתבאר י"ל, דאף להגאונים דטבילת העבדים אין צריך בפני שלשה היינו משום דהטבילה היא כחלק מקנין העבדות. משא"כ מילת העבד צריך להיות בפני בית דין כמילת הגרים (ועיי' בחורב ד' חוברת ז' ח' מאמרו של הגר"ד רבל ז"ל). ויתבאר בזה מה שבעת טבילת העבדים צריך לתוקפם במים שלא יאמרו לשם בן חורין אנו טובלים (ויבואר בעזרה"ת בהמשך דברינו) ואילו בעת מילת העבד אין צריך לשעבדו כדי שלא יאמר לשם בן חורין גמלתי, והריני בן חורין. וכבר עמד בשאלה זו הגאון בעל חזון איש בספרו חאה"ע הלכות אישות בסופו, לקוטים סימן ט' אות ה' ע"ש. ולדברינו הדברים מבוארים היטב משום דמילת עבדים היא באמת לשם קבלת מצוות ואין הבדל בין מילת עבדים למילת גרים. ורק בטבילת העבד שזהו חלק מדרכי הקנין שהעבד נקנה בו ומשתעבד בטבילה זו לרבו אם העומדים עליו בעת הטבילה לא שיעבדו אותו בתוקפם במים לשם עבדות, אם אמר יאמר העבד שלא כיוון לשם עבדות בטבילתו אלא לשם גרות, הרי חסר בו כוונת הקנין בטבילה, שהוא אחד מדרכי

הקנין שבו נקנה העבד לרבו. וכשם שקנין כסף צריך כוונה לקנין כך הטבילה לעבדות צריך כוונה לקנין. ואם לא נטבל או לשם עבדות, אי אפשר עתה להטבילו מחדש לשם עבדות, דכיון שנטבל לשם גרות הרי הוא גר צדק וכישראל גמור, ואינו יכול להיות עבד כנעני. משא"כ במילה כוונת המצוה במילת העבדים והגרים, בשניהם אותה הכוונה — לקבלת מצוות. ולכן אין צריך לתוקפו ולשעבד בו בעת המילה כדי שלא יאמר לשם גרות גמלתי. כי אין מילת העבדים גורמת קנין ושעבוד, כ"נ בעז"ה⁶.

ולכאורה יש להוכיח דמילת עבדים אינו דומה לטבילתם שהוא חלק מקנין העבדים, שהרי מילת יליד בית נמול לשמונה, ודוחה את השבת כמש"כ הרמב"ם פ"א ממילה ה"י. ואם מילת העבדים הוא חלק מקניני העבדות ולא מצוה איך דוחה את השבת, אע"כ דמילת עבדים הוא מצוה ולכן שפיר דוחה שבת, ומכיון שהמילה הוא משום מצוה שפיר מהני מילה זו גם כשמשתחרר לשם בן חורין ואין צריך הטפת דם ברית. אמנם אין מכאן כל ראיה דשאני יליד בית שאין צריך שום קנין לעבדות דהוא עבד במעי אמו כאמו השפחה הכנענית. ולכן המילה הוא לשם מצוה ודוחה שבת ואי"צ להיות בפני שלשה כמילת העבדים להסוברים דצריך ב"ד. ואי"צ גם טבילה לשם עבדות דיליד בית הוי עבד מלידה ואי"צ קנין לעבדות. וזה פשוט.

אכן בעיקר ראיתנו לנד"ד דלא צריך הטפת ד"ב מהא דעבד שנשתחרר שאי"צ הטפת ד"ב, נראה דיש לחלק, דשאני התם שמילת העבד הלא היא בכוונה לשם מילת העבד, ויתכן דמילת עבד ומילת גרים שניהם הם בכוונה לקבלת מצוות, דגם העבד מתחייב במצוות, ומקבל עליו עול מצוות אלא שהתורה פטרה אותו מחלק המצוות, כיון שאין סיפק בידו לעשות, וחייב רק במצוות כאשה. אבל הוא בקבלתו המצוות, עליו לקבל עול כל התרי"ג מצוות, ואם יאמר מקבל אני רק חלק או מקבל אני הכל חוץ ממצוה אחת אינה קבלת מצוות כמבואר בבכורות דף ל' ב': „עכו"ם שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו“. ולכן המילה לשם עבדות הוי כמילה לשם גרות. ואי"צ בהטפת דם ברית כשמשתחרר העבד. משא"כ בנדוננו שהתינוק נימול בטעות כישראל ולא נימול כלל לשם גרות אפשר דצריך הטפת דם ברית להכנס לברית, כגו.

ברם מדברי הרמב"ן מבואר שמשוה דין עבד שלא נימול בתחילה לשם גרות ונשתחרר לדין מי שלא נימול לשם גרות, דשניהם אינם צריכים הטפת דם ברית. וז"ל הרמב"ן בחידושו לייבמות דף מ"ז ע"ב: „והם (בעלי התוספות) שואלין למה אין צריך נמי מילה כלומר הטפת דם ברית (כמו שצריך עבד טבילה בהשתחררו) ומתרצים לפי דעתם כיון דטבילה (צ"ל דמילה) זו מדרבנן בעלמא היא לא הטריחו עליו לצער ולסכן עצמו במילה. ולדעתי כל הנימול למצותו אינו מטיף דם, אלא הרי הוא כאשה ובטבילה נכנס לדת ישראל כמו שפירשתי למעלה בלויים עכ"ל. וביאור דבריו במש"כ כמו שפירשתי למעלה בלויים הוא במש"כ הרמב"ן לעיל דף מ"ה ע"א ד"ה שכן מצינו באבותינו שملו ולא טבלו, וז"ל הרב רב משה ז"ל כתב מילה היתה במצרים שנאמר כל ערל לא יאכל בו מל אותן מרע"ה שכולם בטלו ברית מילה במצרים. חוץ משבטו של

לוי שנאי וברייתך ינצורו ע"כ וא"כ שבט לוי האיך נכנסו תחת כנפי השכינה, אלא הטיפו מהם ד"ב. ולי נראה דמדין מילה אינן חייבין להטיף דהא מלו. ולא דמי לערבי מהול וגבעוני מהול, דהתם כיון דלא מפקדי כמאן דלא מהולי דמי. והכי איתא במס' ע"ז פרק אין מעמידין ואם תשיבני בני קטורה לא נתחייבו אלא הם, הא זרעם לא נתחייבו, וכן פ"ש בפרק ארבע מיתות הילכך בני לוי נדונו כנשים להכנס בטבילה תחת כנפי שכינה עם מילה שלהם, עכ"ל.

הרי מבואר מדברי הרמב"ן שלמד ושנה לנו דכל שמל למצוה אף שלא היתה לשם גרות סגי בהכי, ואין צריך בהטפת דם ברית^ו.

ולכאורה יש לתמוה על שיטת הגאונים דסברי שטבילה לשם עבדות אינה צריכה להיות בפני ב"ד דאמר שמואל (יבמות מ"ו, ע"א) וצריך לתקפו במים (כשמטבילו לשם עבדות צריך שיתקפנו לתת עליו עול מלאכה במים) כי היכי דלא לקדים (העבד) ולימא לשם בן חורין אני טובל ע"ש וקשה טובא לשיטת הגאונים שטבילה לעבדות אינה צריכה בפני ב"ד א"כ למה לי כולי האי הא יכול להטבילו לשם עבדות שלא בפני ב"ד אלא בינו לבין עצמו, ושוב לא יוכל העבד לומר שקדם וטבל לשם בן חורין דהא טבילה לשם בן חורין צריכה להיות בפני ב"ד דוקא. ומכיון שטבל בינו לבין עצמו אין זה מועיל לגרות לשם בן חורין זהרי הוא עבד. אלא ע"כ מוכח מכאן דגם טבילה לשם עבדות צריך להיות בפני ב"ד וכדעת הרמב"ם פ"ג מאיסורי ביאה הי"א שכתב: "אין העבד טובל אלא בפני שלשה וביום כגר שמקצת גרות הוא". ונראה ברור שמכאן מקור הלכה זו, וכמו שביארנו. ונ"כ לא ציינו מקורו, וכן מורה גם סדרי ההלכות בהרמב"ם שכלל יחד בהלכה זו שצריך לתקפו במים עד שיעלה, שלא יאמר לשם בן חורין אני טובל. יחד עם ההלכה שגם טבילה לעבדות צריך שלושה, כיון שדין זה שצריך שלשה בטבילת עבדים נלמד מדין שקדם לו שצריך לתקפו במים וכנ"ל.

ובישוב דעת הגאונים ע"כ צ"ל דס"ל דגם טבילה לשם גרות שצריכה להיות בפני ב"ד הוא רק לכתחילה, אבל בדיעבד כשטבל שלא בפני ב"ד הוי גר, ולכן אם הטביל את הגוי לשם עבדות שלא בפני ב"ד צריך לתקפו במים כדי שלא יאמר לשם בן חורין טבלתי דבדיעבד גם לשם גרות סגי בטבילה שלא בפני ב"ד וכנ"ל (ועיי' יבמות מ"ב, ב' תוס' ד"ה מי, ובחידושי הרמב"ן שם, וש"ע יו"ד סי' רס"ח ס"ג).

ובדעת הרמב"ם אם טבל שלא בפני שלשה צ"ב. וז"ל בפ"ג מאיסורי ביאה ה"ו: צריך לטבול בפני שלשה. והואיל והדבר צריך ב"ד. אין מטבילין אותו בשבת ולא ביום טוב ולא בלילה. ואם הטבילוהו הרי זה גר עכ"ל. ומדברי המגיד משנה שם משמע שהבין בדעת הרמב"ם דאכולה מילתא קאי. דבדיעבד הוי גר אם טבל שלא בפני ב"ד, או שטבל בשבת או ביו"ט או בלילה בכולהו הוי בדיעבד גר. אמנם נראה בדעת הרמב"ם שכתב דהואיל והטבילה צריכה להיות בפני ב"ד לכן אין טובלין בשבת ויו"ט ובלילה, ועל זה קאי דאם טבל בזמנים אלו הוי בדיעבד גר. משום דהרי כל טעמא דאין טובלים בזמנים אלו הוא משום דאין דנין בהם. והרי גם לענין דין קי"ל דאם דן בשבת ויום טוב בדיעבד דינו דין וכן אם דן בלילה י"א דדינו דין, עיי' חר"מ סימן ה'.

לכן בדיעבד כשטבל בזמנים אלו הוי גר בדיעבד כמו שבדיעבד הדין בזמנים אלו דינו דין, אבל לענין אם טבל שלא בפני ב"ד גם בדיעבד אינו גר. ובביאורנו זה בשיטת הרמב"ם נראה שתפס גם הרמב"ן בשיטתו. שכתב בחידושו ליבמות דף מ"ו, ב' בזה"ל: "וש"מ אין מטבילין גר בלילה, ואיני יודע אם הטבילוהו בדיעבד מהו. שהרי משפט כתיב ביה ותחילת דין ביום הוה. והרב ר' משה ז"ל כתב אם הטבילוהו הרי זה גר. וכבר נתבאר לנו במסכת בבא בתרא (דף קי"ד) שאם דנו בלילה אין דיניהם דין הילכך מטבילין אותו פעם אחרת ביום עכ"ל. הרי שתלה הרמב"ן הדין אם בדיעבד הוי גר כשטבל בלילה, בהלכה אם דנו בלילה, דאם דינם דין הוי ג"כ גר. ואם נאמר דאם טבל שלא בפני ב"ד בדיעבד הוי גר, א"כ אף אם דנו בלילה אין דיניהם דין, מ"מ טבילת גר בלילה מהני, דהא אין צריך ב"ד דוקא לעיכובא. אע"כ מוכח שהרמב"ן תפס בדעת הרמב"ם דאם טבל שלא בפני ב"ד אינו גר. מיהו אם טבל בשבת או ביו"ט בדיעבד הוי גר משום דגם לגבי דין אם דן בשבת ויו"ט דינו דין. — ולענין אם טבל בלילה תלוי בפלוגתא אם דנו בלילה דינם דין או לא. דלהסוברים שדינם דין כן כשטבל בלילה הוי גר. ולהסוברים דאם דנו בלילה אין דיניהם דין ה"ג כשטבל בלילה לא הוי גר דמשפט כתיב ביה וצריך לטבול לפני ב"ד, וזה לעיכובא. אלא די"ל דטבילה הוי כגמר דין הכשר גם בלילה כהרשב"א. והמחבר כתב ביו"ד סימן רס"ח ס"ג "בדיעבד אם לא מל ולא טבל אלא בפני שנים ובלילה — הוי גר ומותר בישראלית, ולהרי"ף והרמב"ם אפילו בדיעבד שטבל או מל בפני שנים או בלילה מעכב ואסור בישראלית".

וציין הבאר הגולה לדברי הרמב"ם פי"ג מאיסורי ביאה הנ"ל. והדברים תמוהים. דהרי דעת הרמב"ם דבטבל בלילה הוי גר בדיעבד. ובבאר היטב (להגר"י אשכנזי) מגיה הרמב"ן במקום הרמב"ם. וגם י"ה תמוה דהא דעת הרמב"ן דטבל בפני שנים לא הוי גר כמו שביארנו. והגר"א בסקי"ז כתב "אגב שטפיה דשנים כתב דברי הרמב"ם גם לילה". וע"כ דהגר"א תפס בדעת השו"ע שסובר בדעת הרמב"ם כמו שכתב המ"מ בשיטתו, דאם טבל שלא בפני ב"ד בדיעבד הוי גר וכמש"כ. ועיין חמדת שלמה חלק יו"ד סימן כ"ט ז'.

א"כ י"ל בדעת הגאונים דס"ל דאם טבל שלא בפני ב"ד הוי גר כמו שתפסו המ"מ והגר"א בדעת הרמב"ם ולכן צריך לתקפו את העבד במים כשמטבילו לעבדות שלא יאמר העבד לשם בן חורין טבלתי, דאף דטבילת העבדים לשם עבדות אין צריך ב"ד, מ"מ הרי בדיעבד גם לגרות אין טבילה בפני ב"ד מעכב. ושפיר יכול לומר העבד לשם גרות טבלתי אף שאין כאן ב"ד ע"ש שיטתם.

עכ"פ מתבאר מדברינו, דבשחרור עבדים אף שצריך טבילה לשם גרות אין צריך הטפת דם ברית. והוא הדין בגדון דידן, כיון שנמול לשם מצות מילה אין צריך בהטפת דם ברית, וכדברי הרמב"ן בחידושו ליבמות הנ"ל. וכן יש להוכיח לגדוננו שלא להצריך הטפת דם ברית מדברי השיטה מקובצת כתובות דף יא. בסוגיא דגר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין וכתב השטמ"ק בזה"ל: הקשו המפרשים אמאי נקט מטבילין ולא קאמר מלין.

ותירץ הרשב"א דמילתא דשייכא בזכרים ובנקבות נקט, עוד תירץ ז"ל משום דטבילה גמר מלאכתו וכו' עוד תירץ הרשב"א דלרבותא נקט טבילה משום דמילה דין הוא שתעלה לו כשיגדל ויתרצה וישנה בשעת רצונו. אבל טבילה דבשעתה לא היה בן דעת ובשעה שנתרצה אינה בעולם אימא לא. כיון שגירותו מסופק שהרי יכול הוא למחות כשיגדיל, קמ"ל. ואפשר דלהכי נקט טבילה משום דחשיבא זכות גמור, אבל מילה כיון שמצטער לא חשיבא זכות ולא שייך ביה למימר על דעת בית דין, ומיהו כיון שכבר מל אפילו הוא חובתו כבר יצא ידי מילה ושוב כשיטבלוהו הוי ליה זכות גמורה ונגמרה מלאכתו על דעת ב"ד שפיר כנ"ל עכ"ל השטמ"ק.

הרי מבואר מדבריו בתירוץ הרשב"א דמילה פשיטא דמהני לכשיגדיל אף דעתה כשנימול בקטנותו אין זו גירות שלמה (להתוס. — מדרבנן) ויכול למחות מ"מ אין צריך להטיף דם ברית לכשיגדל הואיל וישנה בעולם בשעת רצונו, ושמעינן מזה לנד"ד דכיון שנימול לשם מצוה אי"צ בהטפת ד"ב. ואין צראה לחלק דהתם עכ"פ נימול לשם גירות משא"כ בנד"ד שחשבוהו כישראל אלא נימול לשם גירות כלל. דגם בגר קטן לדעת גדולי הראשונים אין הגירות מה"ת כנ"ל וא"כ אין כאן מילה לגירות, ובכ"ז מהני כיון דעתה בגדלותו שתרצה והוא נימול אי"צ הטפת ד"ב. כ"ש בנד"ד. וכן מסיום דברי השטמ"ק שכתב דכיון שכבר מל אפילו הוא חובתו כבר יצא ידי מילה, מבואר דיוצא ידי מילה בזה שמלוהו בהיותו קטן אף דלדעת כמה פוסקים הוי רק גרות מדרבנן מ"מ יצא ידי מילה ואי"צ להטיף דם ברית, ואתפלא על הגאון ההפלאה שמסתפק בסוגיין אם גר קטן כשנתגדל אם צריך הטפת ד"ב. כיון שנימול לשם מצוה ע"ש. ונעלם ממנו לפ"ש דברי השטמ"ק במקומו שם. וכנ"ל (6).

וכן פסק בעובדה דידן בספר שו"ת נזר הקודש להגר"מ רוזין זצ"ל חז"ד סימן כ"ב והערה מקורו לזה משהטמ"ק הנ"ל. וכ"כ בהערך שי חלק יו"ד שם ח"ל. ולפי"ז צ"ל אף שמל עצמו שלא לשם גרות והדה טובל לשם גרות סגי ליה ואי"צ להטיף ממנו ד"ב" וכן ראיתי תשובת הגאון ר"ש סלנט זצ"ל שבספר "בית אברהם" להרב אברהם עבר הירשוביץ רב באוסטרליה. נדפס בירושלים תרפ"ג וח"ל שם עמוד 49. יום ג' ב' תמוז תרנ"ג ירושלים עה"ק תב"ב — ב — בדבר מילת הילדים מישראלים שנשאו נכריות שלא כדת (קודם שנתגיירו ונטבלו לשם גרות) הנה אחרי שנמולו ברצון אביהם (דגם שעפ"י הדין אין להם יחוס אב ישראל וברצון אמם הנכרית כי לפי הנשמע כן החוק והנמוס כי בנים שייך לאביהם הישראל) אם אחרי כן מתרצים גם האם לקבל דת ישראל ולטבול לשם גרות כדת או די להילדים שיטבילו אותם לשם גירות כדת והמילה שמלו בראשונה עלתה להם ואין צריכים להטפת דם ברית והגני ד"ש שמואל סלאנט".

עוד שם תשובת הגאון ר' נפתלי אדלר הכהן אב"ד דלונדון. מנהגינו בכאן שאם יהודי מל את הבן נכרית בשעה שאבא הישראל מכניסו לברית א"א לשם מצות מילה אין אנו מטיפין ממנו דם ברית כשיגדל".

והראיתי קונטרסי זה למרן הגרצ"פ פראנק זצ"ל. והסכים לדבריו. וז"ל בתשובתו אלי, "ולדעתי בנדון דידן אי"צ בהטפת דם ברית וכמו שהאריך כת"ר

באדיקות. דכל שנימול לשם מצות מילה סגי בזה ולא מעטב כונה לשם גדות¹ וכן השיבני ש"ב הגה"צ רא"ז ורנר זצ"ל הגאב"ד דטבריה ומע"ד שכך תורה הגאון בעל כלי חמדה הלכה למעשה בהיותו בארה"ב (ס).

בסיכום ::

עלה בידינו בעז"ה לברר ההלכה דבן נכרית שנמול בחשבון שהוא יהודי — שלא ידעו שאמו נכרית או שחשבו שאם אביו יהודי הבן כמותו — כשגדל ורוצה להתגייר ולטבול ולקבל מצוות, אין צריך להטיף ממנו דם ברית. כן מבואר מדברי רבותינו הראשונים. וכן הורו הלכה למעשה רבותינו האחרונים.

הערות העורך מתוך מכתב לרהמ"ח שליט"א

(1) פירוש זה דחוק מאד לענין ברמב"ם, שהרי מקור הדין דגר מהול צריך הטפת ד"ב היא הסוגיא יבמות מ"ו: בדעת ר' יוסי, ולפי האמור כאן המדובר שם בערבי מהול וכי"ב שלא לשם מצוה ואז בעי הספה מחיוב ברור ולא מספיקא, ולמה השמיט הרמב"ם הלכה זו, והביא במקום זה בגונא במל לשם מצוה מה שמסופק בו לענין ברכה, שלא נזכר בגמרא והוא ספק שנתחדש לו לרמב"ם.

ודברי הכ"מ גראים פשוטים בביאור הרמב"ם, והוא עפ"מ שדייקו בתוס' שבת ק"ה ד"ה לא, מהסוגיא שם שיותר יש לחייב הספה לנולד כשהוא מהול (מצד עולה כבושה). מגר מהול, הרי שלא חששה הגמרא לסברא שגר צריך הספה בכדי להכנס לברית, וליון דבקטן אין לברך על ההטפה לא עדיף גר מיני, שאין אצלו ספק עולה כבושה אלא ודאי אין לו עולה.

(2) ברא"ש שם מבואר ראיית הבה"ג מתמרא יבמות מ"ו הנ"ל בדעת ר' יוסי, דאם: איתא שלא בעי הספה לא יהא אלא ערבי וגבעוני מהול, ואיכ הרי הראיה אינה אלא: ממל עצמו שלא לשם מצוה, ואם יש סברא לחלק בין זה למל עצמו לשם מצוה מלן דהבה"ג מיירי גם בכה"ג שידוע שמל לשם מצוה, הרי הוא לא הזכיר בדבריו שמל בלי ברכה, כמו ש"כ הרמב"ם.

וגם אי נתייב ליה שהבה"ג מתמרא בכה"ג ומצד הספק דשמא הכניסה לכלל ישראל מוזיבת אותו להטיף ד"ב, אכתי קשה הדמיון שמשוה לזה קטן שמלוהו תוך ח', שאין בו צורך להטפת ד"ב במדי להכניסו לכלל ישראל, ואי"ב אלא מצד חיוב מצות מילה גרידא, ובה י"ל דכשהוא מהול, ממילא אי"ב שום מצוה כלל.

ודאמת יורה דרכו, שגם לפי הבנת הבי"ב ברי"ש אין הכונה דבמילה תוך ח' מקיים מצות המילה כי היאך יקיים המצוה תוך ח' והוא עוד לא נתחייב בה, ואח"כ כשמגיע השמיני הרי הוא כבר מהול ולא עכ"כ מיד, אלא שלדעתו מילה לסני זמנה פוסרת אותו מהמצוה ולא אמרה חורה אלא למול הערלה, וכיון שהגיע חיובו לא היה לו עולה אין עליו חיוב זה כלל, ולא דמי למל לאחר שמנה שלא כמצוה, ששם ביטל המצוה שעליו לאחר שכבר חלה משאי"כ לסני זמנה, שאינו נותן לה מקום לחלות. וע"כ שייך בזה לשון כשר שדקדק בו הבי"ב, כי הרי אין כאן משום ביטול המצוה אלא שמסלקה מעליו, ואמנם לא יצא למיעבד הכי, וגרע מהא דאמרו מנחות מ"א סדינא בקייטא סרבלא בסיתוא ציצית מה תנא עליה, כי כאן המצוה עומדת פאליה לחול עליה, והוא בפעולתו מסלקה הימנה, ומ"כ

אין בזה מגדר מצוות לא יוכל לתקוף, כיון שעושה זאת טרם חלות המצוה עליו וכנ"ל. (ומסולקת בזה קושית הש"ך על שיטה זו, וכן קושית השאג"א דימולן בנולד ביה"ש).
 וכן מה שמקשה שם ממי שקדמו ומלוהו בשבת דיתשב בעבד מצוה, כי בזה לכל הדעות לא עבד מצוה, רק שגם לא עבר על המצוה אלא שפטר. עצמו הימנה, וכנ"ל.
 ומעתה יתבאר יפה קושית הר"ש, דתלכה זו של חבה"ג מיתלי תליא במהות מצות המילה, אם תכנה הורדת הערלה גירוא, או שתכנה העיקרי היא הטפת דם הברית, אלא של"ש הטפת דם ברית אלא כשהערלה מסולקת, כי כל עוד טומאתו בו ל"ש מושג ברית ודם ברית. דאם נימא כצד האי, בגר שבא להתגיר כשהוא מהול ל"ש הטפת ד"ב, כי אין זה כלל בגדרי מצות המילה, וכיון שאין לו ערלה הרי הוא כמו גכרת הגיה, או אשה דל"ש גבי הא דמילה, ויכנס ליהדות בטבילה גירוא. אכן מדפסק הבה"ג דצריך הטפה מדינא, ש"מ שנקט כצד הב"א אי"כ ממילא בנימול תוך זמנו ג"כ לא ביטל מצותו, שהרי עיקר המצוה היא בהטפת ד"ב, אי"כ מה בכך שהערלה נכרתה, אכתי יכול הוא לקיים המצוה בהטפת ד"ב כתיקונה.

3) בסברא זו ניתן לתרץ קושית הש"ך והשאג"א להניי שיטות שבמל לפני ח' אי"צ להטיף ד"ב, דאי"כ למה לא ימולו לפני השבת.

דהא ודאי שגם אם נאמר שקיים המצוה, אין זה אלא שבבא הזמן יקיים המצוה, כי לפני הזמן הרי ודאי שאינו מקיים, כי אינו מצווה עכשו ממילא י"ל דבשעה שמל יעבר ב"לא יוסיף", כי אז אינה מצוה.

ברם מה שמדייק מסוגיא דיבמות מ"ו. שגם במילת גר אינו חוזר על ציצים שאינם מעכבים, ומירש שהוא ג"כ מצד "לא תוסיף". אף שאינו עדיין כישאל גמור" — מהתוס' מ"ו ד"ה כי גראה שעדיין תורת עכו"ם גמור עליו, וכלשונם שם ומה שאינו חוזר היינו משום שאין לעכב הגירות עבור זה. וכבר הקשו שם בתוס', ומבואר יותר ברמב"ן, גם בציצים המעכבים למה לא יטבול ויגמור אח"כ המילה, עיי"ש וכ"ז שייך בציצים המעכבים, משא"כ בשאינם מעכבים, ודאי אין להשהות הטבילה בגלל זה.

ה ע ו ר ר

4) תמוה היכן מצא זאת בדבריו, אדרבה הרי זה הי' כל תוכן קושיתו האין קבלם משה, ומסיק שהיו גרים גרורים שהבטיחו למול, והיינו שעדיין אינם גרים אלא כשבאו לארץ, והא דהוזהרו יחד עם כל ישראל ב"אתם נצבים" היינו לכשיזכו ויכנסו בברית בפרט לפי השיטה שקבלת מצוות היא בג', ומצות מילה וטבילה ל"צ ג', נמצא שמצד מעשה ב"ד כבר נגמר תהליך קבלתם לגירות, והוזהרו בזה על ענשם של מצוות. ה ע ו ר ר

5) ממה שחילקו "דגר הוא דצריך ג' וכו' אבל עבד אי"צ" גראה ברור דסברי דבעבד גם קבלת מצוות בפני ג' ל"צ, דאי נימא דקבלת מצוות צריך גם בעבד, ולא סברי דבכל גר מהני קבלת מצוות בפני ג' אלא צריך הטבילה בפני ג' קשה דמניל חילוק זה, ממני"ס אי גם בעבד צריך ג' ש"מ דהוא ג"כ כמו גירות, אי"כ למה לא יצטרכו ג' גם בטבילה כמו בכל גירות.

אי"כ אין יתכן לומר דסברי דבכל גר בדיעבד לא צריך ג', הרי "משפס" כתיב ב"י, וברמב"ן שרצה לפרש כן בדעת הרי"ף דחה זאת והוכיח דלא יתכן דלא יצטרכו ג' רק דסגי בקבלת המצוות בפני ג'.

חוצ מזה, אם כל החילוק הוא לענין לכתחילה, אי"כ אין זה אלא מדין דרבנן.

שהרי מהיית אין מקום לחלק בין לכתחילה לדיעבד. ושוב הדרא קושיא. דמה היסוד לחילוק זה בדרבנן. אלא ברור שלדעתם החילוק בין עבד לגר הוא מהיית שמשפט לא נאמר בעבד כלל, איכ הדרא קושיא.

ובתירוצו הקושיא נראה, דעדים ודאי צריך גם בעבד, דאל"ה יכחיש העבד הטבילה שעייז נקנה בתור קנין הגוף (ויתכן אולי שגם מצד הדין צריכים שני עדים דהוי עבדות גדר דשביע, כי אחיכ יכול לצאת מזה וגימ לעניני דשביע) וכיון שגם האדון נוכח בשעת הטבילה הרי כאן שלשה (אך לא כשתאדון היא אשה), וטבילוה לשם שחרור חלה בכה"ג.

(ומה שדקדק לשון הגמרא שטובל לשם בי"ח ולא אמר "לשם גירות" יתכן דכיון דאין השלשה מקבלים אותו לגר אלא הוא מדעת עצמו טובל לגירות, איזו גירות גמורה וכדדייק הרמב"ן מהגמרא קידושין דילמא לא מודקקי לי בי חלתא, שנראה מזה שלא מספיק שהוא יטבול לפני ג מבלי שהם יתרצו לקבלו בתור גר, אכן זהו בכדי להכניסו בכלל ישראל, ומימ נפקע ממנו קנין העבדות, וזהו לשון הגמרא שיטבל לשם בי"ח כלומר שעבים יעזור ששוב לא יוכל לחזור ולהשתעבד בו).

העורך
6) לענין דברי הרמב"ן הם רק כשמל מצד שמצווה למול וכלשונו שם "כל הנימול למצוות", והיינו כגון הלויים שנמולו במצרים מצד המצוה. שנאמרה לאאעיה, וכן עבדים הנימולים, אבל המל עצמו שלא מצד שנצטוה, בהא לא מיירי הרמב"ן מידי. אדרבא אפשר קצת לדייק התפך, שערבים ובני קטורה מלים עצמם מצד שלמי טעותם הם מצווים בזה, ואעפ"כ אין מילתם כלום.

העורך
7) בחברי הרה"מ הדברים סתומים ולא ראיתי שום הכרע. אכן הגרי"א מפרש הרמב"ם כהרי"ף, אולם בשניהם המדובר כשהיתה קודם קבלת מצוות בפני ג כמבואר בשו"ע שם, וכמבואר בדברי הגרי"א עצמו שמחלק בין ג לבין לילה, דלענין ג גם בדיעבד אין מתירים אותו בישראלית, משאיכ לענין "לילה" רק אנב גררה נקט. בדיעבד מותר בישראלית, והיינו כשקיבל עליו קודם המצוות בפני ג וכנ"ל, ובה הרי"ף והרמב"ם לחומרא, ולאידך ראשונים בדיעבד עכ"ס הוי גר ומותר גם בישראלית (ומלשון הנמוקיי באידך ראשונים משמע עוד שכל הדיעבד הוא לעצם הקבלה בפני ג, שלא עיי טבילה, ואילו אם עברו וקיבלו, שוב הטבילה אפילו לכתחילה ליצ ג, עייש בלשונו במה שמתרץ הקושיא ממה דא"ל תא למחר).

העורך
8) לענין הדבר צ"ע רב, כי משיכ הרשב"א "דמילה דין הוא שתעלה לו כשיגבל ויתרצה דישנה בשעת רצונו, הרי ודאי אין כונתו שתעלה לו רק מכאן ואילך לכשיתרצה, דטבילה ודאי ל"ש לומר כן, שהרי עכשיו אין הטבילה קיימת, וכן הרי ברור שמה שאמרו מטבילין אותו היינו ע"מ שיחול מיד הגירות, וכן הרי יוצא מכל הראשונים שדנים בדבר, ולא נחלקו אלא אם החלות היא מהיית או מדרבנן ואיכ אין דברי הרשב"א מוסבים אלא על הסכמתו לגירות שבקטנותו ועיקר הא דאוגי הריז מצד שהיא זכות לו (ומהני מהיית או מדרבנן, וכנ"ל) והסכמתו אינה נצרכת לפעול חלות הגירות, דא"ה לא הוי מהני למסרע, אלא להיסך, דמחאתו יכולה לבטל למסרע הגירות, ולגבי זה הוא שאמר הרשב"א שהסכמתו לענין טבילה הוי רבותא טפי מהסכמתו למילה, כיון שישנה עליו גם בשעת הסכמתו איכ מה זה שייך לגידיד שאנו דנים שהמילה בשעתה לא הי עלי חורת מילה דגירות, כיון שלא ידעו כלל שצריך גירות, איך תועיל הסכמתו דעכשו לעשות המילה מילת גירות למסרע.

הוא לא נאמר דמהני, איכ, בכל גר שנמל מקודם שלא לשם מצות תהני גיכ עכשו הסכמתו להסוך זאת למילת מצוה, מצד דישנה בשעת רצוני, איז שבוה ליכ מדי, כיון אבשעת מעשה לא הי בזה רצון ולא הי על זה תורת מילה ומצוה וגירות.

וכן מטעמי גי דאין ראי גם ממשכ שם לאידך לישנא דמילה כשלעצמה אינה זכות, ברור שגיכ אין הכונה שרק הטבילה היא זכות ושייך בה גדר זכין לאדם שלא בפניו, דאיכ איך תועיל הטבילה, כיון שאיך כאן מילה, ולעשות המילה למסרע למילת מצוה ודאי ליכ זכביל. אלא הכונה דהמילה מצד עצמה לא היתה נחשבת זכות, מצד הצער והסיכון שבה. אכן מאחר והמילה הן נעשית בגופו ממילא, וגם אם ימחה אחיכ בגירות, הצער והסיכון אין להשיב ממילא, שוב תוורת הגירות שבאה עיי המילה גיכ כזכות שהרי המעשה אין להשיב, ומשיכ מעכתריה, דאין גראה לחלק דהתם עכ"פ נימול לשם גירות וכו', דגם בגר קטן לדעת גדולי הראשונים אין הגירות מהיית וכו', לא הבנתי בעניי כלל, דהרי לראשונים אלה, לעולם גם בגדלותו הוא נשאר בתור גר מכח דרבנן מצד שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מהיית, דאליה האיך הסך גר מהיית בגדלותו בלי טבילה מחדש (אפילו אי גיטיב לי שהמילה סגי מצד שישנה עכשו בשעת רצוני), וכן הרי רואים מקושית התוסי שהקשו ממה שקידושין קידושין ועיז מתרץ דיש כח ביד חכמים וכו' והיינו בגדלותו, ואיכ לראשונים דחלה הגירות שלו מדרבנן חלה מיד ונמשכת לכשיגדל, כשם שלאידך ראשונים גירותו חלה מיד מהיית, והכל מכח הזכות שישנה ברגע זה, איכ יש כאן כונה מילה וטבילה מעלי לשם גירות, ואין מזה שייכות לגידוד.

9) בפס"ד של הגרשים לא מבואר אם האב לא ידע שהמילה היא מצד דין גירות, ולשון מרן הגר"פ גראה שסובר שכונה לשם מצות מילה עולה לשם גירות, דליד כונת גירות מטורשת ולא מצד דמסתמך על הרשב"א, דלפיז לא הי צריך גם כונה לשם מצות מילה, שהרי מצד הקטן לא היתה כל כונה בשעת מעשה, וכונת אחרים ליכ אם לא מצד דזכות היא לו, ואם מצד זכות קאתינן הרי יש כאן כונה מעלי לגירות, וכביל.

ופשטות לשונו מורה שמסתמך על הסוגיא יבמות ס"ה: דמייתי מעכתריה בראש דבריו, דמי לא טבילה לגדותה ומי לא טבל לקירוי, וסגי לכונת גירות, אכן לפ"מ שדחה שפיר מעכתריה עצמו הראי משם, הדבר צ"ע.

ויש להוסיף עוד דהרי כל הסוגיא דהתם פירושה תלוי במחלוקת גדולה של הראשונים, ודעת רוב הראשונים גראית דבכונה זו לא סגי אלא מצד קבלת המצוות שהיתה קודם בפני גי, או מצד שזה מוכח שקודם נתגיירו גירות מעלי, ולפי שיטתם הרי אין לנו עכ"פ ראיה מסוגיא זו, דכונה להתנהג במצוות אלה בישראל מהני לגירות. אכן נ"ל לעורר מטעם אחר, והוא לפ"מ שהביא בשה"ג מהרי"א דמילה לכוע סגי בתרי יליצ גי אלא בטבילה, וכן מטה הבי"ח דעת הרמב"ם והרי"ף. גי מזה דמילה אינה חלק במעשה הגירות אלא היא רק תנאי בגירות, ויש גם להכריע כך מצד הסברא, דהרי במילה עדיין נשאר הוא כעכו"ם גמור וכביל מהתוסי יבמות מ"ו: כל עוד שאינו טובל, וניכ שגם הרשות בידי עדיין לחזור בו, ולפיז צ"ל דהמילה דגר כולה היא גדר מילה דנכרי מצד אינו מצווה ועושה, כי אינה מהוה חלק בגירות וממילא ליכ בה כונת גירות, כי היא אינה אלא תנאי שבלעדי זה הטבילה לא פועלת כלום.

וי"ל דבהא ליכ וגם הני דסברי דצריך במילה גי איזו מצד שזה חלק בגירות.

דק. מאחר דאיא בלי המילה צריך לזה גם ב' וממילא ל"צ אלא בונת מילה למצות מילה, אבל לא לכונת גירות, כי עיקר הגירות בטבילה ולא במילה ודו"ק וצ"ע.

וקצת נ' לתלות בזה מחלוקת התוס' (יבמות מ"ז) והרמב"ן, אי מילה מוכרח להיות לפני הטבילה, או דאין הבדל בסדר שביניהם, דלרמב"ן דס"ל דאין גפ"מ וטבילה ואח"כ מילה גמי מהני, לדידי ע"כ המילה היא חלק ממעשה הגירות שהרי אין לומר שהיא תנאי בטבילה, כיון שבשעת הטבילה עדיין לא מל ובע"כ שפוצלים כ"א מחציה וכשב' שצריך בטבילה ג' כך צריך ג' במילה וע"כ לשיטתי הוא דהוי פשיטא לי דגם מילה צריכה ב' כמו הטבילה. משא"כ לאורך שיטות הטבילה עיקר הגירות, והמילה היא תנאי ע"כ צריך שזה יהא לפני הטבילה וסגי בתרי.

באופן ששאלה הנ"ל אי בעינן גירות במילה או דסגי לשם מצות מילה (כתור שאינו מצוה ועושה) יש לתלות בפלוגתא דהני רבותינו. אולם כמובן שא"ז אלא צידוד דסברא וקשה להסיק מזה מסקמה למעשה בפרט שגם לפ"ז מיתלי תלי בפלוגתא באופן שלמעשה הדבר נוטה שיש להסיף ד"ב, ואיסור אין בכה"ג כיון שהוא מצד ספק בהלכה, בפרט שכנ"ל עדיין הוא כעכ"מ גמור כלשון התוס' וא"ז משום "לא יוסיף" כלל. העורך

תשובת הרב הגאון המהר"א שליט"א לאי אלו מהערות העורך

אחד"ש וש"ת בידידות והוקרה.

יורשה נא לי להגיב על הערותיו הנכבדות בקצירת האומר.

(א) כתרי"ה העיר ש"מדברי התוס' בסוגיא דיבמות שם נראה דבמל ולא טבל עדין תורת עכ"מ גמור עליו" וטבל הדברים טעמים מספר, ובוה גם מסיים הערותיו.

זה אי"צ לפני, ולא להוכחה מהתוס' כי הדברים מסורשים במס' ע"ז נט, א" דכיון שלא טביל עכ"מ הוא, ומבואר שם דסתו פת עכ"מ ויינו יין גסך, ולגבי שאר דברים, ע"ש*). אלא שרציתי לחדש די"ל דלחבול בו אסור משום לא יוסיף והדברים מסתברים. שהרי אף גר תושב מצווים אנו להחיותו, מה"ת. וכ"ש לזה. ולכן יתכן ששייך בו לא יוסיף להכותו, ויש לי בזה אריכות דברים בעזרה ואכמ"ל. וכנראה שהדרי"ג שליט"א טרם הספיק לעיין בזכר יצחק שציינתי הדן במה שנוגע כת"ר אם המילה היא חלק מהגירות: או ש"ל דהוי עיקר הברית ע"ש. אגב הלא ידוע הפולמוס שעורר החכם הירושלמי שהורה בגר שמל ולא טבל שחייב לעשות מלאכה בשבת כדון ב"ג ונחלקו עליו גדולי הדור התוא. עיין בציץ הקודש. ובנין ציון, ועוד. ולא נגעתי בזה במאמרי כי זה חורג ממסגרת דיוני. (ב) בהבנת דברי הפנים יפות נראה כמש"כ והלא כן תפס גם הגאון בעל כלי חמדה כמו שציינתי.

(ג) חידושו של הדרי"ג דלדעת הגאונים גם קבלת מצוות בעבד אי"צ ג' כמילתו וטבילתו לשיטתם. לא נראה לע"ד דהא ברור שבעת שיתרורו אי"צ קבלת מצות בפני ג' כמבואר להדיא ביבמות מ"ח. וא"כ במה יכנס גוי זה לקדושת ישראל וזה צריך קבלה בפני ג' דמשפט כתיב ביה.

(ד) אתפלא שהדרי"ג מהסס בהבנת דברי הגר"ש סלנט זצ"ל. הלא תשובתו היא מעין השאלה ולא טענו חסין והודה לו בשעוריו. והשאלה אליו היא ממש נדוננו. ראה בספר בית אברהם שם. גם הגרצ"ס זצ"ל הלא כותב בתשובתו אלי שהוא מסתמך על קונטרסי זה.

לכן נראה שיש לנהוג בהתאם להוראת רבותינו המאונים וצ"ל. ואי"צ הספת ד"ב.
דמהטעמים שכתבתי בעז"ה.

מוקירו ש. ב. ה.

והגני חותם בברכה ובידידות נפשית

(*) כדנתי בצייני התוס' יבמות היתה משום דמהגמרא אין ראי מוחלטת דחצי מעשה המתיר אינו ולא כלום וכאילו לא עשה כלום, די"ל דלדברים האמורים בגמרא לא מספיק חצי מעשה הגירות כל עוד שלא נתגייר לגמרי. משאי"כ מהתוס' שהקשו בפשיטות אי כר' יהושע למ"ל קרא — פשיטא דלא אכיל בפסח דנכרי גמור הוא, והרי בתור תירוץ יכלו לומר דמ"מ איצטריך קרא דזוה ס"ד דמותר לו לאכול בפסח ואינו בכלל נכרי גמור, מאחר שהתחיל בו מעשה הגירות, ודו"ק, וממילא מה"ת לכוללו באיסור בל יוסיף כיון שחצי מעשה הגירות כאילו לא נעשה בו כלום וכנכרי גמור הוא.

העורך